

Ce-am avut și ce-am pierdut

– Teatrul și spectatorii săi –

Am avut mereu senzația, la toate dezbaterile (vezi numerele anterioare din „Scena”), că rămâne ceva nespus, că trecem pe lângă o temă importantă, singura care contează. Din această insatisfacție s-a ivit nevoia de a pune în discuție problema valorilor, a sensului, cu tot riscul de a cădea în ridicol care pândește asemenea proiecte. Doi tineri regizori – Ada Lupu și Radu Apostol –, un regizor și profesor – Cornel Todea –, critici practicanți, de toate vârstele și toate înclinațiile – Ludmila Patlanjoglu, Doru Mareș, Sebastian-Vlad Popa –, și un critic de teatru specializat în management – Corina Șuteu –, un dramaturg, postmodern cât cuprinde – Horia Gârbea –, vegheați îndeaproape de toți membrii redacției, au profitat de găzduirea UNITER și de generozitatea sponsorului Drupo S.A. Ca de obicei, de la valori și sens s-a ajuns la demiteri și bani.

Noi și generația '68

Magdalena Boiangiu: Știu că tema anunțată era destul de vagă, ceva despre valori și tradiție. Părea că vom avea un seminar post-datat și prost datat. Nu știam nici eu cum să formulez sentimentul creat de lectura meselor rotunde și a anchetei despre postmodernism din revista „Scena”, numerele 6 și 7. Teoreticienii și practicienii ai scenei încercau să aplice acest concept la actualitatea teatrală și reieșea că teatrul a fost postmodern încă de pe vremea când era clasic: procesul de translație a unui text pe scenă implică polisemia, distanțarea, ironia, o altă atitudine față de istoricitate etc. Dar cred că discuția despre estetica postmodernă, simultană cu trăirea postcomunismului, pune o problemă specială: absența sensului este un sentiment al întregii societăți, trăit acut în viața socială și politică, unde căutarea idealului, necesitatea coagulării în jurul unei idei îmbracă forme adesea patetice. Deceniile de propagandă au creat în noi o reacție de respingere, de refuz față de orice ar semăna cu un ideal, cu solidaritatea, cu devotamentul. A

fost anulat nu numai idealul, ci și conținutul unor valori esențiale pentru definirea umanismului, valori în jurul cărora se articulează morala individuală a celor ce vor să doarmă liniștit noaptea și să se poată uita senin în oglindă dimineața. Poate juca teatrul, prin mesajul său (alt cuvânt devenit respingător!) un rol în clarificarea acestei confuzii? Ajungem astfel la rolul său educativ. În ce fel poate teatrul să educe? Și dacă nu poate, cum este acel teatru care nu educă?

Sebastian-Vlad Popa: Am văzut acum câteva zile un film francezesc despre generația șaizecișoptiștilor, acum în jur de 50 de ani. Tinerii protestatari de atunci și-au pierdut elanul, s-au integrat în structurile instituționale, contestate atunci. Iar ultimul cuvânt îl are anarhismul nebun, care formulează mesaje amenințătoare la adresa foștilor săi tovarăși de rebeliune. Morala acestui film răspunde la întrebarea de aici: gata, am depășit era ideologiilor, a marilor construcții, deci a marilor repere și, implicit, a marilor metafizici. Nu ne mai raportăm la ele și, prin forța lucrurilor, artele își trăiesc criza de marginalitate sau de marginalizare,

de pierdere de ideal și de suflet. Astfel s-ar putea răspunde din prima clipă la toate întrebările. Mai are teatrul vreun rol educativ, se mai atașează vreunui ideal? Răspunsul zilei de astăzi este „nu”. Nu mai are nici un reper în metafizic sau într-un sistem ideologic oarecare. Impactul real, denumit de noi cultură teatrală, adică felul cum, la un moment dat, problemele comunicate de teatru devin bunuri ale unei comunități, dispore. Cultura teatrală dispore, deși teatrul românesc produce din când în când spectacole extraordinare. Există tentația de a spune că, probabil, era culturii și pe sfârșite. În era noastră, valorile se vor cristaliza în altă zonă de interes și de dezbateri. Eu nu știu unde. De aici disperarea noastră, care seamănă cu cea a generației '68: unii se refugiază în donjuanism, alții se mulțumesc cu statutul mic-burghez.

Magdalena Boiangiu: Există, totuși, niște diferențe. Oricum ar fi judecată astăzi, din punctul de vedere al experienței individuale, mișcarea anului '68 a transformat Occidentul, criteriile și valorile întregii societăți. Nu a fost un eșec, chiar dacă, raportată la propriul destin, poate părea așa.

Doru Mareș: E o experiență comună tuturor revoluționarilor. Recitiți-l pe Caragiale: Coriolan Drăgănescu a fost anarhist la tinerețe și zbir pe urmă. În ceea ce ne privește, ar trebui să constatăm eșecul ideii de cultură de masă, pe care, personal, nu o regret. Ar fi groaznic ca teatrul să fie o componentă a culturii de masă: să vină la teatru douăzeci și trei de milioane de oameni și să umple sălile. Există o comunitate restrânsă care gustă mesajul prin teatru. După părerea mea, această comunitate este foarte fidelă. Își face treaba, adică vine la teatru când are bani și când spectacolul începe la o oră convenabilă și nu se termină prea târziu.

Magdalena Boiangiu: Problema este dacă acestui public fidel teatrul îi dă ceea ce el așteaptă.

Doru Mareș: Eu detest și contest sintagma „Măria sa, publicul”. Dacă vedem actul artistic ca pe o comandă socială, probabil că publicul nu primește la teatru ceea ce vrea. Arta nu este o comandă socială, ci un produs al „glandei” artistului.

Marinela Țepuș: Și artistul creează pentru el însuși?

Doru Mareș: Da, ținând seama însă de probabilitatea ca, totuși, cineva să aibă nevoie de el.

Magdalena Boiangiu: Și dacă un creator nu-și găsește publicul înseamnă că n-a înțeles comanda socială sau că n-a avut talent?

Doru Mareș: Firește că n-a avut talent. Lipsa de talent se pitește sub comanda socială. Talentul nu are nevoie să se ascundă. Ca și în cazul unei raze de soare: în „luptă” cu un bec de 20 de wați, becul are nevoie de publicitate.

Unora le place să fie înjurați, altora le e frică de înjurături

Magdalena Boiangiu: Lipsa de talent se ascunde cu succes și în „glanda” unora care se cred artiști.

Ada Lupu: Aș vrea să spun de ce îmi face mie plăcere să fac teatru. La 27 de ani, eu cred în ideal, cred că am nevoie să construiesc ceva. Pentru asta merge lumea la teatru. Eu vreau să văd sala plină; când e aproape goală e îngrozitor și mă întreb dacă nu cumva e din vina mea. Pe de altă parte, dacă pornesc de la premisa că omul cu care vorbesc e incapabil să mă înțeleagă, dialogul devine imposibil! Dacă eu îmi desconsider interlocutorul, de ce să mă mai adresez lui? Dacă nu mă adresez unui public pe care-l respect, de ce să mai fac un spectacol? Înseamnă că nu mă respect pe mine. Mă interesează ce se întâmplă cu spectatorii spectacolelor mele: la Piatra Neamț, doi oameni se certau în sală și au ieșit. Poate că aveau probleme de cuplu.

Doru Mareș: Dar spectacolul tău nu e făcut ca să rezolve problemele de cuplu. E făcut ca să rezolve problemele tale, cu condiția ca ele să rezoneze cu ale publicului.

Ada Lupu: Eu vreau să-i provoc să rezoneze. Vreau să merg spre sufletul lor, să vorbesc despre ceea ce-i interesează pe ei. Nu-i desconsider. Meseria se face cu pasiune și cu profesionalism, dar pentru relația cu publicul este nevoie de sinceritate. Sinceritate față de noi și față de ceilalți. De câte ori merg la spectacolul meu *M... Butterfly*, mi-e o frică îngrozitoare că, la un moment dat, cineva o să scoale și o să plece

înjurând. Am emoții, nu sunt liniștită până la final, dar îmi place această neliniște. Eu nu vreau ca publicul să mă iubească, vreau să înțeleagă că în viață sunt situații absolut neobișnuite și că, înainte de a condamna, trebuie să înțeleagă.

Doru Mareș: Simți că ai vrea și să te urască?

Marinela Țepuș: Dar tu, ca director de teatru, îți dorești să fii înjurat?

Doru Mareș: Întrebarea e bună, „adrisantul” e greșit. Eu am o funcție administrativă și doresc să fie lăudat produsul oamenilor a căror activitate o administrez. Ca poet sau critic, aș dori ca măcar 30% dintre cei la care ajung semnalele mele să nu mă înjure.

Magdalena Boiangiu: Mi se pare că intrăm într-un clișeu: ești lăudat sau înjurat, altă atitudine nu e posibilă. Nu ne adresăm căteilor, de casă sau vagabonzi, ci unor oameni dotați cu

rațiune. Există și o a treia posibilitate: prezentarea unor realități inedite pentru omul obișnuit; atunci, dilema morală expusă de artist la teatru îl poate determina pe spectator să definească un raport nou cu lumea înconjurătoare...

Sebastian-Vlad Popa: Artistul nu este un mijlocitor, un activist caritabil împărțind câte ceva tuturor. Aș pleda pentru acel eu antipatic și strict delimitat al artistului.

Alice Georgescu: Mi se pare interesant că asemenea opinii vin din partea criticilor, în timp ce creatorul, adică Ada Lupu, singura care a vorbit până acum, a spus cu totul și cu totul altceva...

Ada Lupu: Nu cred că pot fi excluse idealurile, fără ele nu se poate trăi, chiar dacă, în anumite perioade din istorie, au lipsit. Minimalismul va trece. Eu sunt foarte optimistă: nu

Public la teatru

cred că se poate fără măreție, fără repere, fără idoli. Sunt sigură că va fi bine, pentru că eu am nevoie să fie bine.

Legea gravitației pentru imbecili

Doru Mareș: Eu nu cred că s-a epuizat importanța actului artistic ca act educativ. Dar să nu uităm că elevii îl iubesc mai mult pe profesorul care predă cinci minute și pe urmă îi lasă să joace fotbal. Pentru a provoca plăcerea cunoașterii e nevoie de diplomatie, dar și de noroc.

Sebastian-Vlad Popa: Relația cerere-ofertă nu ține seama de necesitatea

de a crea perplexitate. În aceeași ecuație intră și limbajul de lemn pe care artiștii îl folosesc în cantități enorme când se referă la propria creație. Acuma iar dau un exemplu din televiziune: la Euronews s-a dat un reportaj despre Bienala de la Veneția. Un bulgar a venit cu o instalație: o cameră albă, niște tipi o vopsesc în negru, după care o vopsesc în alb și tot așa. Apoi, artistul bulgar își explică propria creație și se face de râs: „Camera asta o pictăm în alb și pe urmă în negru, zice el, pentru că așa e viața, în alb și în negru”. Păi dacă în artă e ca în viață, nu mai e nevoie de Bienala de la Veneția. Trăiește-ți viața, stimate artist bulgar!

Mirona Hărăbor: Nu știu de ce

refuzăm realitatea binomului cerere-ofertă, care implică profesionalism și calitate. Cred că tocmai asta îi lipsește teatrului românesc, iar aspirația spre ideal, visurile nu sunt antinomice față de această cerință de bază. Prefer un gen de teatru care să spună mai puțin, dar să fie ireproșabil din punct de vedere tehnic, decât o artă cu un conținut nemaipomenit de profund, dar inform.

Doru Mareș: Dar dacă e perfect și sub raportul formei?

Mirona Hărăbor: Atunci nu mai avem mese rotunde, ci artă adevărată.

Horea Gârbea: Zic și eu o vorbă. (Răsete.) Este necesar să fim inteligibili, fie că scriem piese, fie că le regizăm. Oricât de mărețe sunt idealurile mele și oricât de indiferenți îmi sunt ceilalți, pentru că am tăria opiniilor și convingerilor mele, țin neapărat ca, atunci când scriu, să fiu priceput de către ceilalți. De aceea și scriu în românește, și nu în altă limbă sau în alt cod, inteligibil doar mie. Eu vreau ca mesajul meu, indiferent de codul folosit, să poată fi înțeles. Când predau legea gravitației, trebuie să demonstrez, pe înțelesul tuturor, adevărul că forța este egală cu masa înmulțită cu accelerația.

Doru Mareș: Să știi că unei clase de imbecili nu poți să-i explici nici o lege!

Sebastian-Vlad Popa: Dar dacă în clasă sunt și imbecili, și inteligenți?

Doru Mareș: Încerci să „prinzi” mijlocul și-i lași în plata lor pe cei de la vârf și pe cei de la bază.

Horia Gârbea: Da.

Ada Lupu: Eu am făcut Liceul Pedagogic. Aici este vorba despre „tratate diferențiate”. Dar în teatru comunicăm cu oameni normali, care înțeleg.

Sebastian-Vlad Popa: Domnilor, unde ați plasa teatrul în spectrul politic? Social-democrație, liberalism, dreapta, socialism? Am înțeles că Horia este social-democrat, ușurel stânga...

Cornel Todea: Pentru mine, care am venit mai târziu, dialogul vostru pare de un absurd desăvârșit, deși sună teribil de inteligent. Nu mă treceți la imbecili, vă rog! Aici sunt minți luminate, care au voluptatea jocului, cu o notă de gratuitate, și n-am detectat dacă vorbiți despre talent, despre relația cu publicul, sau despre imbecilitatea publicului... Dar nici o afirmație nu e lipsită de har și de pitoresc.

Doru Mareș: Eu, ca director de teatru, am un singur scop: oamenii din teatru să-și ia leafa. Să le dau dreptul să existe. Și ofer spectacole pentru treapta de mijloc, fără a face rabat de

Marius Stănescu și Florin Zamfirescu în M... Butterfly (regia: Ada Lupu), Teatrul Odeon

Foto: Mihai Musceleanu

la un minimum de estetică, de etică, de profesionalism. Dar ținta mea este permanent mai sus, pentru că, altfel, artistul devine el însuși mediocru...

Puric și „Vacanța mare”

Cornel Todea: Nu cred în ținta medie: ea stimulează incredibile cantități de grosolanie, într-un delir concurențial vizibil la toate posturile de televiziune. Cred că rafinamentul are o șansă, dacă prin rafinament nu înțelegem discursul de tip Hăulică: după părerea mea, el hăulește, dar năucește. Oferta de tipul *Toujours l'amour* al lui Puric, o bijuterie cu multe fațete, îi încântă și pe cei care înțeleg citatele și referințele, dar și pe ignorantul ajuns acolo întâmplător, fericit că descoperă în el un apetit necunoscut până atunci lui însuși. Am trăit această aventură cu ocazia festivalului de la Costinești de acum trei ani, unde eram la concurență cu discotecile. Cu o seară înainte de Puric fusese „Vacanța Mare”. Presimțeam o catastrofă: noi propuneam un spectacol în două personaje, fără nici o concesie față de public. Ei bine, amfiteatrul de la Costinești a fost încântat, a aplaudat în picioare și oamenii nu mai plecau acasă. Vreau să spun că nu se verifică judecata disprețuitoare de pe poziția intelectualului rafinat, învățat, creator, știutor, cu un acut sentiment al superiorității născut din presupunerea că spectatorul are calitatea subproduselor ce-i sunt oferite: o mâncare consumată și, mă iertați, vărsată de vreo trei ori. Mesele noastre nu trebuie să bucure pe toată lumea. Când vorbești cu experții, cu specialiștii care au trăit o viață în bibliotecă, folosești un limbaj care ar putea fi o criptogramă pentru spectatorii de la Costinești.

Magdalena Boiangiu: Publicul expert refuză limbajul foarte nou și consideră o blasfemie *Scrisoarea pierdută* a lui Tocilescu. Publicul din bibliotecă detestă acest spectacol.

Cornel Todea: E publicul care a stat în bibliotecă de pomană! Eu mă bucur că a apărut varianta năucă a lui Tocilescu. Dacă vom reface la nesfârșit spectacolul lui Sică Alexandrescu, cu mici variațiuni de perspicacitate, n-am realizat nimic.

Magdalena Boiangiu: Lângă mine tace tânărul regizor Radu Apostol. L-am invitat tocmai pentru că el este posesorul unei experiențe noi în România. El a adus în teatru, pe scenă și în sală, oameni din categoria celor considerați de Doru Mareș oricum pierduți: teatrul nu e pentru ei. Vreau să-l întreb pe Radu dacă simte că, la capătul acestui proces, teatrul i-a

modificat pe copiii străzii, actori în spectacolul lui, Acasă.

Tristețea sălilor goale

Radu Apostol: E foarte trist când sala e goală. Mi se întâmpla la „Casandra” și mă supăram rău de tot. Pe mine nimic nu m-a impresionat mai mult decât reacția acestor copii-actori

renunțat la o serie întreagă de libertăți din programul lor obișnuit. Când experiența s-a transformat în spectacol, mi-am dat seama că avem o responsabilitate față de acești copii, imposibil de părăsit după ce ți-ai făcut treaba și care nu se mai puteau întoarce la condiția anterioară, pentru că nu-i mai aparțineau. Copii, adolescenți, aurolici, ei locuiau în canale și au avut conferința de presă la Hotel Marriott! Era o

Alt public la alt teatru (Național)

când i-am dus pentru prima oară la teatru, la *Omul din La Mancha*. Poate că o exprima cu gândul la interesul material, deși nu cred; o făceau, categoric, pentru că simțeau că li se dă ceva ce nu li se mai dăduse niciodată până atunci. În *Omul din La Mancha* joacă unii colegi de-ai mei și aveam acces mai liber în Teatrul Național; copiii au văzut toată clădirea și au zis: „A cui e sala asta?” „Păi, a statului.” „Și de ce e așa de mare holul?” Eu cred că ești artist pentru că ai har și, dacă ai har, n-ai cum să nu fii generos, iar atunci nu-i poți anula pe ceilalți, chiar dacă sunt mai jos decât tine. Cred că experiența i-a schimbat pe copiii cu care am lucrat – nu pe toți, evident. Dar își doresc să mai joace, mă întrebă tot timpul: „Când jucăm?”. După un spectacol, l-au întrebat pe domnul profesor Todea: „Noi ce-o să facem de-acum încolo?”.

Cornel Todea: A fost o experiență extraordinară. Dialogul lor cu Radu era convivial și, brusc, devenea extrem de dur, pentru că lumea lor anarhică trebuia să se supună unei discipline. Au înțeles principiile lucrului în echipă, s-au acceptat unii pe alții, au

situație incongruentă, deși ei s-au schimbat foarte mult.

Magdalena Boiangiu: Acești copii pot acum să citească?

Radu Apostol: Ei, de fapt, trebuie să realizeze că le e util să citească. Atunci când crezi despre tine că ai un har, nu poți să suporti ideea că, lângă tine, oameni de aceeași vârstă cu tine sau cu cinci ani mai mici nu știu să scrie și să citească. Nu se poate să îți harul numai pentru tine, să nu-l duci către ei sau să îl păstrezi numai pentru anumiți oameni. Eu cred în rolul educativ al teatrului, dar, așa cum ați spus și dumneavoastră, nu în ceea ce se înțelegea prin asta acum câțiva ani. La primul spectacol de la Teatrul „Creangă”, erau în sală patru sute de copii, unii de la casele de copii, alții, copii obișnuiți, cu părinții lor. Dintre cei din urmă foarte mulți au plecat; au zis: „Aici se înjură, eu am venit cu copilul ca să-l educ!”. Dar, dacă educația nu se referă și la cunoașterea altor realități decât cele familiare, fie acelea și respingătoare, ea nu are nici un efect. Dacă oamenii merg la teatru doar ca să vadă ceea ce au mai văzut și nu trăiesc nici o experiență a

sufletului, a spiritului, totul e degeaba. „Copiii străzii” din sală veniseră poate să vadă teatrul, poate doar să-i vadă pe prietenii lor, nu știu. Dar experiența i-a marcat. Dacă nu-ți doarești să-i schimbi pe oameni într-un fel, înseamnă că harul ți-e dat degeaba. Oricât de încriptat ar fi limbajul creatorului, el tot speră să găsească suflete care să-l înțeleagă.
Doru Mareș: Ei, asta nu se știe! Nu cred că experiența lui Radu Apostol

capului în fața „Măriei sale, publicul”, care, de fapt, nu există.
Horia Gârbea: Acceptarea unui cod de comunicare inteligibil celorlalți nu înseamnă să pleci capul. Nu cred că acum eu fac o concesie dacă accept ideea să vorbesc românește ca să ne înțelegem. Ascultându-l pe domnul Todea, m-am gândit că, de fapt, noi vrem să prindem un spectru cât mai larg de receptori, căci există mai multe paliere. Atunci, fără să plecăm

artistului, liberă de orice fel de cenzură. De asemenea, e important și orizontul de așteptare al celui căruia i te adresezi. Trebuie să existe doi parteneri – în asta stă minunea teatrului. La Festivalul Uniunii Teatrelor Europene de la Cracovia am revăzut spectacolul lui Darie **Trei surori**. Publicul a reacționat extraordinar, deși spectacolul era în românește. Atunci, Strehler a spus că, chiar dacă teatrul va fi marginalizat, concurat de alte medii artistice, în nebulia unei civilizații dominate de valorile materiale, de neînlocuit va rămâne contactul direct cu publicul, pe care celelalte arte nu-l au. Idealul său era un teatru de artă popular. Este un...

Magdalena Boiangiu: ...oximoron.
Ludmila Patlanjoglu: Cred că o acțiune teatrală cum este cea a lui Radu Apostol e o lecție și pentru maeștri, pentru artiștii oboșiți și cinici, resemnați, dar și pentru tinerii teribiliști, „originali și neînțeleși”. Proiectul de la Teatrul „Creangă” e genul de spectacol-semnal. În criza noastră se amestecă indiferența receptorului și neputințele artistului, dar de vină este și aparatul care trăiește de pe urma artei, acțiunea distrugătoare a „căpușelor”, cu consecințe dezastruoase și pentru artist, și pentru public.

Magdalena Boiangiu: În ce fel?
Ludmila Patlanjoglu: Această relație e parazitată.

Magdalena Boiangiu: Cum?
Ludmila Patlanjoglu: Prin inflația de manageri, de festivaluri, de școli de teatru, de emisiuni TVcare degradează cultura română. Sunt mulți oameni valoroși, dar și mulți care parazitează...

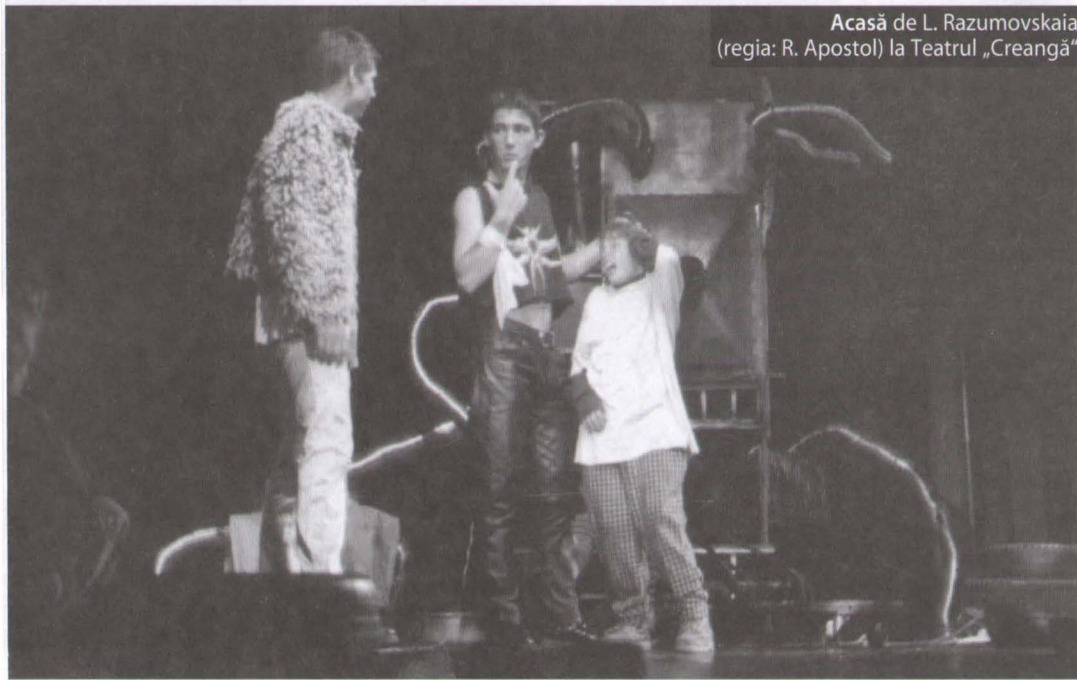
Magdalena Boiangiu: Și cum se hotărăște cine e valoros și cine parazitează?

Ludmila Patlanjoglu: Parazitează cei care cultivă în mod deliberat întunericul în sufletele celor care vor să construiască. Ce se face cu acești artiști este de neiertat!

Mirona Hărăbor: Eu cred că „sufletele” își creează singure șansele.

Ludmila Patlanjoglu: Nu sunt purtătoarea unei viziuni apocaliptice, dar fenomenul este foarte dureros. El e favorizat și de absența solidarității între oamenii de valoare; în timp ce lichelele și cei netalentați pactizează imediat, oamenii de valoare, intelectuali, nu.

Doru Mareș: Eu sunt de acord cu doamna Patlanjoglu. Anumiți sponsori și mecena, particulari sau instituționali, siluiesc teatrul, fac să scadă nivelul actului teatral și distorsionează comunicarea dintre artiști.

Acasă de L. Razumovskaia (regia: R. Apostol) la Teatrul „Creangă”

poate fi generalizată: el a lucrat cu câțiva dintre cei 50 000 de copii fără familie și fără adăpost care există în România. Sigur că, la modul ideal, fiecare vrea să comunice cu toată lumea, dar rezultatul este parțial. Partea de sus a urbei așteaptă confirmări, nu poți să-i înveți ceea ce probabil că știu mai bine decât tine. Și publicul „mediu” așteaptă doar ceea ce cunoaște. Dacă îi dai altceva, îl contrariezi. Iar contrarierea creează plăcere doar firilor masochiste – și eu sunt una dintre ele, de-aia îmi plac și Hausvater, și Ada Lupu... Așadar, educația e posibilă, dar fără plecarea

capul absolut deloc, încercăm să creăm o operă de artă piramidală, în care să prindem cu „baza” un anumit segment, cu mijlocul un altul etc. Nu e vorba de a face concesii, sau un act de milă, sau unul elitist, ci de a face o operă care să ne exprime. La **Scrisoarea pierdută** a lui Tocilescu am văzut cât de tare se amuzau oamenii fără să fi citit piesa, sunt sigur. Râdeau cot la cot cu cei care știau foarte bine textul și montările anterioare, ca mine, și totuși se distrau foarte bine.

Doru Mareș: Codul comun nu e limba română, ci educația noastră, care ne permite să comunicăm stând la aceeași masă.

Căpușele ucigașe și sufletele nevinovate

Ludmila Patlanjoglu: O s-o iau metodic, începând cu locurile comune. Cred că teatrul nu poate exista în afara relației creator-public. În această relație, importantă e calitatea comunicării, harul, talentul, personalitatea

Sala Mare a T.N.B.

Sebastian-Vlad Popa: Cum?

Doru Mareș: Chiar vrei să vulgarizez? Dacă directorul nu face repertoriul cum a zis primarul, ăla îi taie banii! (*Rumoare.*) Se sponsorizează anumite forme artistice corespunzând orizontului lor de așteptare. Pe de altă parte, un mare regizor – nu dau nume! – pe care-l iubesc, deși el nu mă mai iubește foarte tare, de când a dat de gustul banilor lucrează din ce în ce mai prost. Dar cred că, așa cum există pastile împotriva țânțarilor, ne putem apăra și de acești paraziți. Și, dacă eu nu sunt în stare să mă apăr, nu e nimeni de vină.

Magdalena Boiangiu: Mi se pare falsă afirmația conform căreia proliferarea ucide. Proliferarea e singura șansă. Doar așa se va alege cine-i bun și cine-i rău.

Dacă ar fi numit acum, Andrei Șerban ar fi din nou demis

Corina Șuteu: Eu sunt într-o situație privilegiată, pentru că văd lucrurile de la oarecare distanță. Din discuție reiese cât de mare e confuzia care domnește la toate nivelurile de responsabilitate – instituțională, umană, intelectuală –, într-o societate pe cale să se reconstruiască. Societăți cum sunt cea bulgară, cea croată, cea albaneză – studiate comparativ – împărtășesc același tip de dileme. Sârbi sunt o excepție, pentru că ei reușesc să-și apere valorile identitare, devenite la un moment dat dogmă, manifestare a fanatismului etc. Așa că aceste probleme nu există „numai la noi”, ci și la bulgari, albanezi, ruși. Noi amestecăm responsabilitatea instituției teatrale cu aceea a ministerului, a artiștilor etc. Ele ar trebui să fie coerente într-un sistem. Un artistul este întotdeauna vinovat că nu vine publicul la teatru – la „Cassandra”, de pildă. Asta e datoria instituției. Pe de altă parte, oferta e foarte săracă. Experiența occidentală e foarte diferită. Noi tot timpul am avut reacții de respingere față de comisiile de experți; Franța, cea mai legiferată, cred, țară din lume în materie culturală, folosește experții în cadrul unui concept cultural extrem de dirijist. În Olanda e cu totul altfel. Important e că în fiecare din aceste țări organismele de decizie își cunosc teritoriul de responsabilitate, funcția. Dacă acestea sunt încălțate, individul poate cere socoteală. Cât despre cultura teatrală, ar trebui să trăim într-o sinergie artistică: ceea ce se întâmplă în teatru ar trebui să conviețuiască alături de ceea ce se întâmplă în artele plastice etc. Există însă o criză instituțională atât de pu-

ternică încât aceste inițiative rămân definitiv separate între ele.

Doru Mareș: Tot termenul „căpușe” e cel mai bun!

Corina Șuteu: Studenții care au făcut cursul pe care-l conduc eu, cum sunt Cosmin Manolescu, Carmen Croitoru, Aura Corbeanu, lucrează, dar... Impresia mea este că în societatea românească s-a produs undeva o stagnare și că efortul de construcție nu e suficient de intens; oricum, e mult mai slab decât cel de deconstrucție, groaznic de apăsător.

Voci: Căpușele!

Magdalena Boiangiu: Acest termen e total inadecvat. Disfuncțiile nu sunt provocate de un factor exterior care sugerează sângele unui organism sănătos și apoi fuge. Disfuncțiile sunt ale organismului.

Voci: Trădarea este înăuntru! Sunt limbrici, nu căpușe!

Doru Mareș: Nu uitați cum a fost demis Adrian Lupu! A intervenit atunci și Ministerul Culturii, și forurile locale au făcut tot ce au vrut ele.

Corina Șuteu: Ce mă șochează pe mine în povestea demiterii lui Dan Borcia este că s-au folosit aceleași argumente – „incapacitate managerială” – ca în urmă cu șapte ani, la demiterea lui Andrei Șerban, a lui Sandu Dabija și a mea... Astăzi, după guvernarea Opозиției...

Magdalena Boiangiu: Când a guvernat, nu mai era Opозиție. (*Răsete.*)

Corina Șuteu: ...după o guvernare mai luminată, încă nu există niște criterii definind ce înseamnă capacitate managerială. Așadar, nu se poate spune: „Astăzi nu l-ar mai putea demite pe Andrei Șerban!”. S-ar putea și astăzi!

Magdalena Boiangiu: Cu condiția să fie numit. Astăzi nu l-ar mai numi nimeni! (*Răsete.*)

Corina Șuteu: Revin la problema responsabilității. Astăzi se petrece o reinstrumentalizare politică a insti-

tuției culturale. Pentru ca ea să nu mai fie posibilă, ar fi trebuit create niște garanții, la timpul potrivit. Acum guvernul face zeci de mii de legi, guvernele care vor veni se vor strădui să le schimbe și așa se vor pierde încă patru ani.

Doru Mareș: Nu există nici un fel de crevasă între perioadele 1990-1996 și 1996-2000. Două exemple: Andrei Șerban a fost demis de două ori, o dată pe față, de puterea Iliescu, și a doua oară de către cealaltă, când nu i s-a permis să revină; Dan Borcia a fost premiat ca manager de British Council, după ce același British Council îl premiase pe Dorel Vișan. După care amândoi au fost demși. (*Răsete.*) Confuzie există și la Londra, nu doar în România. Așa că British Council este la fel de vinovat, în situații diferite, ca și Ministerul Culturii. Iar demiterea de către Putere nu revoltă colectivele.

Corina Șuteu: Asta dovedește că există un oportunism social de asemenea dimensiuni încât creează o realitate nouă.

Ada Lupu: Am fost la Piatra Neamț la ultimul spectacol cu Beatles... La un moment dat, banda sonoră a început s-o ia razna. Am înnebunit. De vină era un individ, un tehnician care nu a vrut să vină la repetiții, înlocuit de mine din această cauză și care acum îmi arăta pe pielea spectatorilor cine e al. M-am dus la domnul Borcia, să-i cer să fie dat afară. A spus că nu se poate, pentru că legea nu permite. „Păi nu sunteți director?” Nu prea era, chiar și înainte de a fi demis.

Magdalena Boiangiu: Am declanșat această discuție din teama că post-modernismul va distruge și anula sensul activității și al vieții noastre. Dar noi încă avem sens, din moment ce Puterea încă ne persecută și, atâta timp cât ea ne va persecuta, noi nu vom ceda. (*Răsete.*)

Public...